

ჯოვანი ტომაზო მინადოისა და ანონიმი ავტორის ცნობები სიმონ I-ის ოსმალეთთან ბრძოლის შესახებ

საკვანძო სიტყვები: სიმონ I, ირან-ოსმალეთის დაპირისპირება, 1578-1590, ევროპელი ავტორები საქართველოს შესახებ, ანტიოსმალური კოალიციები, სიქსტუს V, გორის ციხე, შაჰ მოჰამედ ხოდაბენდე, ჯოვანი ტომაზო მინადოი, რუდოლფ II, საღვთო რომის იმპერატორი

Keywords: Simon I, confrontation between Safavid Persia and Ottoman Empire – 1578-1590, European authors about Georgia, Anti-Ottoman alliances, Pope Sixtus V, castle of Gori, Mohammad Khodabandeh, Giovanni-Tommaso Minadoi, Rudolf II, Holy Roman Emperor

XV საუკუნის შუა ხანები გარდამტეხი პერიოდია ევროპისა და აღმოსავლეთის ქვეყნების ურთიერთობაში. ბიზანტიის იმპერიის განადგურებამ კარდინალურად შეცვალა ევროპის პოლიტიკური რუკა. დაიწყო მუდმივი მცდელობები ანტიოსმალური კოალიციების შექმნისა. ოსმალთა იმპერიის სამხედრო ძლიერებამ დააფრთხო დასავლეთით ევროპის სახელმწიფოები, აღმოსავლეთით – ირანი. მოგვიანებით, ინტერესთა თანხვედრამ სეფიანთა ირანი უკიდურესი დასავლეთით მდებარე ჰაბსბურგთა ესპანეთთანაც კი დააკავშირა (Hernan, Ferrer... 2016: 20). ანტიოსმალური კოალიციების მთავარ ინიციატორებად რომის პაპები გვევლინებოდნენ (პაპაშვილი, ქარჩავა... 2021: 288). ამ დროიდან მოყოლებული, დიპლომატიურ სარბიელზე საქართველოც გამოჩნდა.

ანტიოსმალური კოალიციების სიმრავლით განსაკუთრებით XVI საუკუნე გამოირჩეოდა. აღნიშნულ პერიოდში ბევრი ევროპელი მოგზაური, დიპლომატი თუ საიდუმლო მისიით წარგზავნილი პირი დეტალურად აღწერს აღმოსავლეთში მიმდინარე მოვლენებს. მათ შორის არის XVI საუკუნის II ნახევრის ორი ავტორის, ჯოვანი ტომაზო მინადოისა¹ და ანონიმი იტალიელის² ნაშრომები, რომლებიც სიმონ I-ის ოსმალეთთან

1 ჯოვანი ტომაზო მინადოის ნაშრომი გამოიცა რომში 1587 წელს, ავტორმა იგი მიუძღვნა რომის პაპს – სიქსტუს V-ს (1585-1590).

2 რელაციის ავტორი საკმაოდ დეტალურად გადმოსცემს 1577-1581 წლებში ირანისა და ოსმალეთის სამხედრო დაპირისპირებას და ქართველების მონაწილეობას

ბრძოლის შესახებ საკმაოდ საინტერესო და მნიშვნელოვან ცნობებს გვანვდიან. კვლევის ფარგლებში შევეცადეთ, რომ წყაროების კრიტიკული ანალიზისა და კომპარატივისტული მეთოდების მეშვეობით გამოწვლილვით შეგვესწავლა ზემოხსენებული ავტორების ცნობები, რომლებიც ერთსა და იმავე პერიოდს შეეხება და სიმონ მეფის წინამძღოლობით ქართველების ბრძოლის სხვადასხვა ეპიზოდს წარმოგვიდგენს.

„მინადოის ნაშრომი არ არის მოხსენება მიმდინარე მოვლენებზე, არც ზოგადი ისტორია, არამედ ეს არის მონოგრაფიული ისტორია ერთი ომისა“ (Siraisi 2007: 252). მისი ნაშრომი ცხრა თავისგან შედგება და სრულდება წერილით მარიო კორადოსადმი (Minadoi 2019: ix). ავტორი აგროვებს და აზუსტებს ინფორმაციას ოსმალებისა და მათი მტრების შესახებ. მინადოი გამოხატავს სიმპათიას ირანისადმი, თუმცა მისი ნამუშევარი როდია სეფიანებისადმი მიძღვნილი ოდა. მისთვის ირანელებიცა და ოსმალებიც ბარბაროსები არიან და თუკი ზოგ შემთხვევაში ირანისკენ იხრება, მხოლოდ იმიტომ, რომ, მისივე აზრით, ოსმალეთი ქრისტიანობისათვის უფრო დიდ ბოროტებას წარმოადგენს. ჯოვანი ტომაზო მინადოი გამოთქვამდა სურვილს და იმედოვნებდა, რომ მისი წიგნი „გამოაცოცხლებდა ქრისტიან უფლისწულებს, რათა აღემართათ იარაღი ბარბაროსების წინააღმდეგ, რომელთა მმართველობის ქვეშაც ბევრი ცნობილი და ერთ დროს ძლევამოსილი ერი განადგურდა“ (Minadoi 2019: 2). ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც მთელი წიგნი მიეძღვნა დეტალურ აღწერას ომის მიმდინარეობისა და მონაწილე მხარეების ძალთა შესახებ. ჯოვანი ტომაზო მინადოი და როვიგოს პრაგმატიზმი, ვენეციელისთვის დამახასიათებელი რაც შეიძლება მეტი და ზუსტი ინფორმაციის შეგროვების სურვილი და ინფორმატორული მოხერხებულობა ნაშრომს კიდევ უფრო ღირებულს ხდის. მინადოის აქვს გამოკვეთილი მიზანი: შეეხება რა ბრძოლის მიმდინარეობასა და დაპირისპირებაში ჩართულ მხარეებს, მაქსიმალურად ცდილობს დაადგინოს ოსმალეთის ძლიერების საზღვრები. ამასთანავე, ოსმალეთის მომხრეთა თუ მოწინააღმდეგეთა ისტორიით დაინტერესებული მინადოი დამატებით ინფორმაციასაც გვანვდის მათი შორეული წარსულის, ქვეყნის სიძლიერისა თუ კავშირების შესახებ, რაც კიდევ უფრო ამრავალფეროვნებს წყაროს.

ქართველების შესახებ ინფორმაციას მინადოის წიგნის პირველ თავ-

ვშივე ვხვდებით. ჩილდირის ბრძოლაში მოპოვებული გამარჯვების შემდეგ, ოსმალთა ბანაკს სწვევიან მანუჩარ ათაბაგი და მისი ელჩები. გადასცეს რა მუსტაფა ლალა ფაშას, რომ მას ესტუმრა „ქართველი ქვრივის – დედისიმედის უმცროსი ვაჟი – მანუჩარი“ და რომ იგი იყო მოსული მორჩილების გამოსახატავად და უნდოდა შეეთავაზებინა მისთვის (მუსტაფასთვის – ჯ. ხ.) მსახურება, დიდი პატივითა და ზარ-ზეიმით შეეგებნენ. მუსტაფა კი მიეგება და „მეგობრულად“ მიიღო იგი (Minadoi 2019: 23). თემის მთავარ მიზანს რომ არ გადავუხვიოთ, არ შევჩერდებით მანუჩარის ქმედების ავკარგიანობაზე. მას რომ უბრალოდ არ ჰქონდა სხვა გზა და შექმნილი პოლიტიკური და სოციალური მდგომარეობიდან გამომდინარე მოუწია მსგავსი ნაბიჯის გადადგმა, კარგად ჩანს სხვა წყაროების განხილვის საფუძველზე (მამისთვალისშვილი 2009: 407-410). მეორე თავში მინადოი ეხება საქართველოს, რომელსაც „ანტიკურ პერიოდში იბერია ეწოდებოდა. დასავლეთით მდებარეობდა კოლხეთი, რომლის მცხოვრებლებსაც დღეს მეგრელებს უწოდებენ“ (Minadoi 2019: 34). ამას მოჰყვება დეტალური გეოგრაფიული აღწერილობა, ფლორითა და ფაუნით. ვფიქრობთ, ძალზედ საინტერესოა მინადოის ფრაზა „ეროვნებითა და რელიგიით ქართველი“ (Minadoi 2019: 36). ქართველი და ქრისტიანი, ფაქტობრივად, სინონიმებად იყო ქცეული. საკმაოდ ვრცლად არის გადმოცემული ძმების – სიმონისა და დაუდ ხანის ისტორია. სიმონთან მიმართებით ავტორი არ იშურებს საქებაარ სიტყვებს. მას დაუმსახურებია შაჰ თამაზის ვაჟის, ისმაილის პატივისცემა მისი განსწავლულობით სამხედრო ხელოვნებაში, ცოდნით პოეზიასა და ფილოსოფიაში. მინადოი უარყოფითად აფასებს ძმების მიერ სარწმუნოების შეცვლას, თუმცა დავითის შემთხვევაში ეს განპირობებული იყო შურითა და მტრობით ძმისადმი; სიმონს კი სხვა გზა არ ჰქონდა, რათა ტყვეობიდან თავი გამოეხსნა. ძალაუფლების წყურვილით შეპყრობილმა დავითმა შეთავაზებისთანავე მიიღო სარწმუნოების შეცვლის წინადადება და შეიცვალა რჯული, ქრისტიანულ პოზიციაზე მტკიცედ მდგარ სიმონს კი მრავალწლიანი პატიმრობის გამოვლა მოუწია ამის საფასურად. გარკვეული ხნის შემდეგ სიმონი იძულებული გახდა გამოეცვალა სარწმუნოება. მინადოი გაგებით ეკიდება სიმონის ქმედებას და ასახელებს კიდევ რამდენიმე მიზეზს, პირველი და უმთავრესი ის იყო, რომ ამდენი წლის პატიმრობამ მასზე იმოქმედა და თვითონაც ხვდებოდა, რომ სხვაგვარად ვერ დაიხსნიდა თავს. მეორე ფაქტორი შაჰ თამაზის ვაჟთან, ისმაილთან მეგობრობა იყო, ხოლო მესამე – ღირსების აღდგენისა და

პატივის დაბრუნების სურვილი. ისმაილის სიკვდილმა სიმონი საგონებელში ჩააგდო, მისი საბშობლოში დაბრუნება კი მინადოის მიხედვით შაჰ მოჰამედ ხუდაბენდეს უკავშირდება (Minadoi 2019: 87). ზოგიერთი წყარო სიმონის ტყვეობიდან გათავისუფლებას შაჰ თამაზის სახელს მიაწერს. არსებობს სხვა ვერსიებიც. საერთო ჯამში, როგორც ქართული, ასევე უცხოური წყაროების შეჯერების საფუძველზე მინადოის ცნობა ყველაზე დამაჯერებელი ჩანს (მამისთვალიშვილი 2009: 200-202). საქართველოში დაბრუნებული სიმონი ყიზილბაშთა სარდალ ალიყული ხანთან ერთად აქტიურ საომარ მოქმედებაზე გადადის ოსმალთა წინააღმდეგ. ყიზილბაშთა მხარდამხარ ქართველთა გმირული ბრძოლის არაერთი ეპიზოდია გადმოცემული მინადოის მეოთხე და მეხუთე წიგნში. მათ შორის, განსაკუთრებით აღსანიშნავია სიმონის მხედართმთავრული ნიჭი, ავლენს რა დიდ გამჭრიახობას სამხედრო საქმეში. მინადოის გადმოცემული ცნობები ზოგ შემთხვევაში ქართული წყაროებითაც დასტურდება. ერთ-ერთ ეპიზოდში, ელჩის ფორმაში გადაცემულ სიმონს მოუხსენებია მუსტაფა ლალა ფაშასთვის, თითქოს მის ვასალად სურდა თავის აღიარება. სიმონთან შესახვედრად გაგზავნილთაგან კი უკან არავინ დაბრუნებულა. ეს ერთგვარი ხრიკი იყო, რომლითაც სიმონმა მტრის შესახებ ინფორმაციაც შეაგროვა და მათი ნაწილი გაანადგურა კიდეც. ანალოგიური მიმდინარეობა მოვლენებისა გადმოცემული აქვს ბერ ეგნატაშვილს თავის ნაშრომში (პაპაშვილი 2008: 148). ამგვარი დამთხვევა ფაქტის სანდოობასაც ადასტურებს და მის უტყუარობაშიც გვარწმუნებს. ბრძოლის კიდეც ერთი საინტერესო ეპიზოდია მინადოის მეექვსე წიგნში, სადაც აღწერილია 4000-მდე ქართველის უთანასწორო და უღმობელი ბრძოლა გაცილებით მრავალრიცხოვან ოსმალთა წინააღმდეგ, ამ ბრძოლაში ქართველები ალყაში მოქცეულან, სიმონს ცხენი დაუკარგავს, ყველანი ტყვედ ჩავარდნის საფრთხის წინაშე იდგნენ. მეთაურის ასეთ მდგომარეობაში ნახვას ჯარზეც უმოქმედია, რომ არა სიმონის მყისიერი მოქმედება, ყველანი ტყვედ ჩავარდებოდნენ (Minadoi 2019: 159).

როგორც ვხედავთ, ირანის ანტიოსმალურ კამპანიაში აქტიურად იყო ჩართული სიმონ I. ცნობილია, რომ ჯოვანი ტომაზო მინადოის წიგნი გამოქვეყნებიდან მალევე ითარგმნა სხვადასხვა ევროპულ ენაზე (პაპაშვილი, ქარჩავა... 2021: 285). ბუნებრივია, ეს ფაქტი კიდეც უფრო გაზრდიდა ინტერესს ქართველთა მეფის მიმართ. ამის ლოგიკური შედეგია ის დიდი ავტორიტეტი, რომლითაც სარგებლობდა ქართველი პრინცი

– სიმონ I ევროპის ქვეყნებში. იგი მოხვდა შუა საუკუნეების ერთ-ერთი ყველაზე გამოჩენილი გრავიორისა და მხატვრის, კუსტოს დომინიკუსის ალბომშიც, რომელიც საღვთო რომის იმპერიის იმპერატორის, რუდოლფ II-ის კარზე მსახურობდა (ბოშიშვილი 2013: 18). აღსანიშნავია, რომ დომინიკუსის ალბომში წარჩინებულები, სახელმწიფოთა ცნობილი მოღვაწენი, დიდებულები ხვდებოდნენ.

ქართველების მუდმივი ბრძოლისა და მათი მამაცი და წინდახედული სარდლის, სიმონ I-ის გმირული სახე აისახა გამოჩენილი ფრანგი ისტორიკოსის ჟაკ ოგიუსტ დე ტუს „უნივერსალურ ისტორიაში“, რომელიც აქტიურად იყენებს ტომაზო მინადოის ნაშრომს. ამასთანავე, დე ტუ იყენებს სხვა წყაროებსაც, რომელთა შესახებაც არაფერს ამბობს. მის „ისტორიაში“ გადმოცემულია საქართველოს პოლიტიკური ისტორიის ნაწილი, კერძოდ, საუბრობს ლუარსაბ I-ის მემკვიდრეებზე, სამცხის საათაბაგოსა და კახეთზე. ყურადღებას ამახვილებს სიმონ მეფის ბრძოლისა მის ტაქტიკურობასა და მოხერხებულობაზე (პაპაშვილი 1997: 48).

მინადოის ნაშრომს ბევრი სხვა ავტორიც იყენებდა, მათ შორის პიეტრო ბიძაროც, რომლის წიგნი უფრო ადრე გამოვიდა და მოიცავდა ოსმალეთ-ირანის დაპირისპირებისა და მასში ქართველების მონაწილეობის ვრცელ მონაკვეთს (პაპაშვილი, ქარჩავა... 2021: 286). 1578-1590 წლების ომს აღწერს თავის ვრცელ „რელაციაში“ დონ ხუან დე სპარსელი. სასარგებლო და საინტერესო ცნობებს ქართველების ბრძოლის შესახებ მასთანაც ვხვდებით, თანაც, იგი თავად უნდა ყოფილიყო ამ ომის მონაწილე (სვანიძე 1971: 27).

ანონიმი, რომელიც არის ავტორი რელაციისა „თურქეთ სპარსეთის ომი და ქრისტიანი ქართველები 1577-1581“, განსწავლულია რა სამხედრო საქმეში, გვანჯდის საკმაოდ დეტალურ ინფორმაციას მონიშნულ დეგე მხარეების ჯართა ოდენობის, შეიარაღების, ლაშქრობათა მარშრუტების და სხვა ტექნიკური საკითხების შესახებ. რამდენადაც კარგად იცნობს ოსმალეთის საშინაო და საგარეო საქმეებს, იმდენად ცუდად ერკვევა ირანის პოლიტიკურ მდგომარეობაში. ზედაპირული და არაღამაჯერებელია მისი არგუმენტები ირან-ოსმალეთის ომის დაწყების მიზეზებზე. ანონიმი ავტორი ისე დაწვრილებით მიუყვება მოვლენების განვითარებას, რომ ფაქტობრივად, დაეჭვების საფუძველს არ გვიტოვებს. სავარაუდოა, რომ თვითონ იყო ამ პროცესის მონაწილე ან მიღებული ინფორმაცია უშუალოდ მოვლენების შემსწრეებისაგან აქვს მიღებული. ასეთი ტიპის წყარო გამორჩეულია მეტი ობიექტურობითაც, განსხვა-

ვებით ირანული და ოსმალური წყაროებისგან, რომელთა ავტორები ხშირად ტენდენციურები არიან და მიზანმიმართულად ცდილობენ ქართველთა დამსახურების დაკნინებას, უგულებელყოფას (ანონიმი 1987: 14). წინამდებარე ნაშრომის ავტორი საუბარს შაჰ თამაზის გარდაცვალებით იწყებს. მან შაჰის გარდაცვალების არც ზუსტი თარიღი და არც ადგილმდებარეობა არ იცის. თხრობა ირანის გართულებული საშინაო მდგომარეობის აღწერით გრძელდება, რის შემდეგაც სპარსეთსა და ოსმალეთს შორის ურთიერთობის დაძაბვის მიზეზებზე და ომისთვის სამზადისზეა საუბარი. ავტორი ცდილობს ზუსტი ქრონოლოგიური მიმდევრობით აღწეროს მოვლენების განვითარება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი ცნობა, იქნება ეს დათარიღებასთან და თუ სხვა საკითხთან დაკავშირებული, დიდად განსხვავდება აღნიშნულ საკითხზე არსებული სხვა წყაროების ინფორმაციისგან (ანონიმი 1987: 43-57).

ანონიმის ცნობით, ტყვეობიდან გათავისუფლებულ სიმონს მალევე შეუქმნია პრობლემები თურქებისა და მათი მოკავშირეებისთვის. სიმონის შეპყრობა მოუწოდებიათ, თუმცა ვერ მოუხერხებიათ მისი პოვნა. ამრიგად, 1578 წლის შემოდგომაზე თბილისში დაბანაკებული ოსმალთა ჯარი არზრუმისკენ გაეშურა. მაღალ მთებსა და ვიწრო ხეობებთან ერთად, გადაადგილების პრობლემას თურქებს თოვლიც უქმნიდა. სიმონს პარტიზანული ბრძოლის ტაქტიკა აურჩევია. მცირე ჯარით, მოულოდნელად ესხმოდა თავს ოსმალებს და დიდ ზიანსაც აყენებდა. ხელში ჩაიგდო მათი სურსათი, ფული, იარაღი. რთულ სიტუაციაში მყოფი ოსმალები კი ვერაფერს უპირისპირებდნენ საპასუხოდ. ასეთმა მეთოდმა გაამართლა და როგორც ანონიმი ავტორი წერს, ხუთი ათასზე მეტი თურქი დაიხოცა (ანონიმი 1987: 34). წარმატებით დასრულდა სიმონის მიერ ალყაშემორტყმული გორის ციხის აღებაც. შიმშილის გამო ციხე დანებდა. ციხის გარნიზონი კი ამოხოცეს. სიმონმა ბრძანა მხოლოდ ციხისთავის ცოცხლად დატოვება, რომელიც ჯორზე შესვა და თავის გენერალთან ამბის წასაღებად გაუშვა.

ცხადია, ჩვენ მიერ განხილულ ამ და სხვა ევროპელ ავტორთა ნაშრომებშიც, ყურადღების ცენტრში ორი უძლიერესი მოწინააღმდეგე, ოსმალეთის იმპერია და სპარსეთი დგას. ქართველთა ბრძოლების ასეთი დეტალური აღწერა კი მხოლოდ იმის მანიშნებელია, რომ ორ იმპერიას შორის დანაწილებული, დანაწევრებული საქართველო მაინც ახერხებს ძალების მოკრებას და ბრძოლას და წარმოადგენს ანგარიშგასაწევ ძალას. ევროპელი ავტორებისთვის ქართველთა ბრძოლის ეპიზოდების

ასახვა შეიძლება ერთგვარი აგიტაციის საშუალებადაც მივიჩნიოთ. ეს იყო პატარა ქრისტიანული სახელმწიფო, რომლის წარმატებული ბრძოლის მაგალითი მისაბადი უნდა გამხდარიყო ევროპელთათვის. ანტიოსმალური განწყობის ზრდისა და ევროპის აღმოსავლურ პოლიტიკაში გააქტიურების პარალელურად იზრდებოდა ინტერესი საქართველოს მიმართ. ევროპელი ელჩების მთავარი მიზანი იყო ანტიოსმალურ ლიგაში სპარსეთის ჩართვა. საქართველო რომ ანგარიშგასაწევ ძალად ითვლებოდა, კარგად ჩანს ვენეციელი ელჩის დ'ალესანდრის ცნობითაც. იგი ელჩად ყოფნის დროს ეწვია ყაზვინს და ძალზედ საინტერესო ცნობებიც დაგვითვს საქართველოსა და ირანის ურთიერთობის შესახებ. აღსანიშნავია, რომ საქართველო მიიჩნევა არა ირანის დაპყრობილ ქვეყნად, არამედ ბუნებრივ მოკავშირედ (გაბაშვილი 1954: 81).

ამრიგად, ახლო აღმოსავლეთის დიდ პოლიტიკაში პატარა ქრისტიანული სამეფო მნიშვნელოვან ძალად იქცა. ამიტომაც გამოირჩევა აღნიშნული პერიოდი ევროპულ წყაროებში საქართველოს შესახებ უხვი ცნობებით. სამეფო-სამთავროებად დაშლილი საქართველოს ისტორიაში, არც სიმონ I-მდე და არც სიმონ I-ის შემდგომ არ ჰქონია ადგილი შემთხვევას, რა დროსაც დასავლეთი იღებდა პერმანენტულ ცნობებს როგორც დიპლომატიური არხების მეშვეობით, აგრეთვე სპეციალურად წარგზავნილი ინფორმატორების მიერ შეგროვებული მონაცემებით. ჩვენ მიერ განხილული ორივე წყარო სიმონ I-ის შესახებ უამრავ საინტერესო ცნობას გვაწვდის, რომელთა ნაწილი ქართულ წყაროებში არ გვხვდება და სიახლეს წარმოადგენს, ხოლო ნაწილი კი ამყარებს ან ეჭვქვეშ აყენებს სხვა წყაროებში დაცულ ინფორმაციას. ზემოთ განხილული წყაროების კიდევ ერთი დამსახურება საქართველოს, როგორც ოსმალეთის წინააღმდეგ მებრძოლი ერთ-ერთი მთავარი ძალის წარმოჩენაა. და ბოლოს, უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ მინადოის ცნობებს სხვა ევროპელი ავტორებიც იყენებდნენ, ვინაიდან იგი სანდოობის მაღალი ხარისხით სარგებლობდა.

ყოველივე ეს კიდევ უფრო ამყარებს მოსაზრებას, რომ სიმონ მეფის ბრძოლა, მიმართული ოსმალების წინააღმდეგ, საერთო ევროპულ კონტექსტში განიხილებოდა. ავტორთა მიზანი ქართველთა მეფის გმირული და მებრძოლი ხასიათის წარმოჩენით ევროპელთა გააქტიურება და გამოფხიზლება იყო.

გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა:

- ▶ **ანონიმი 1987:** თურქეთ-სპარსეთის ომი და ქრისტიანი ქართველები 1577-1581. იტალიურიდან თარგმნა, შესავალი, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო ელდარ მამისთვალიშვილმა. თბილისი, „მეცნიერება“, 1987;
- ▶ **ბოშიშვილი 2013:** ბოშიშვილი ალექსანდრე. ჯოვანი ორლანდის ნახატი „სიმონი პრინცი საქართველოდან“. ჟურნ. „პეროლდი“, საქართველოს პარლამენტთან არსებული ჰერალდიკის ეროვნული საბჭო, 2013, გვ. 18-22;
- ▶ **გაბაშვილი 1954:** გაბაშვილი ვალერიან, ქართული დიპლომატიის ისტორიიდან (საქართველო და ანტიოსმალური კოალიციები XVI-XVII სს.) მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისთვის, ნაკვ. 31, თბ., 1954;
- ▶ **მამისთვალიშვილი 2009:** მამისთვალიშვილი ელდარ, საქართველოს საგარეო პოლიტიკა და დიპლომატია I (XV-XVI სს.), თბილისი, გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2009;
- ▶ **პაპაშვილი 2008:** პაპაშვილი მურმან, ტომაზო მინადოი და როვიგოს ორი ცნობა ოსმალეთის წინააღმდეგ სიმონ I-ის უჩვეულო ბრძოლის შესახებ. ჟურნ. „საისტორიო ვერტიკალები“, თბილისი, 2008. №16, გვ. 147-150;
- ▶ **პაპაშვილი 1997:** პაპაშვილი მ. ფრანგი ისტორიკოსი ჟაკ ოგიუსტ დე ტუ სიმონ I-ის თურქების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ, ჟურნ. „საქართველო-ევროპა-ამერიკა“, ევროპისა და ამერიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი, 1997, ტ. 2, გვ. 44-51;
- ▶ **პაპაშვილი, ქარჩავა.. 2021:** პაპაშვილი მ., ქარჩავა თ., წითლანაძე თ., გოგოლაძე ა., სილაგაძე ნ. საქართველო XVI საუკუნის ევროპულ წყაროებში, თბილისი, 2021;
- ▶ **სვანიძე 1987:** სვანიძე მ. საქართველო-ოსმალეთის ურთიერთობის ისტორიიდან XVI-XVII სს. თბილისი, „მეცნიერება“, 1971;
- ▶ **Hernan, Ferrer... 2016:** Hernan E. G., Ferrer G. K., Matthee R. The Spanish Monarchy and Safavid Persia in the Early Modern Period: Politics, War and Religion. Albatros Ediciones. 2016;
- ▶ **Minadoi 2019:** Minadoi G. T., The War Between The Turks and The Persians: Conflict and Religion in the Safavid and Ottoman Worlds. Translated by Abraham Hartwell. I.B TAURIS. 2019;
- ▶ **Siraisi 2007:** Siraisi Nancy G., History, Medicine and the Traditions of Renaissance Learning. The University of Michigan Press, 2007.

**THE REFERENCES OF GIOVANNI-TOMMASO MINADOI AND
ANONYM AUTHOR ABOUT THE BATTLE OF SIMON I AGAINST
THE OTTOMANS
(SUMMARY)**

The article reviewed the references about the King of Kartli – Simon I by the anonym Italian author and Giovanni-Tommaso Minadoi. In the second half of the XVI century in the great politics of the near east, Georgia was divided into small kingdoms, and principalities represented essential power. During this period Western Europe had been receiving permanent reports about the east's current events in diplomatic ways, and also gathered information from special representatives. The major part of the notes which are represented in the article can hardly be seen within the Georgian sources and another part just prove or disprove them. Besides the myriad resources of that time, the records discussed by us help us regard King Simon I as a talented general, who was well-known in every single part of the European space.